

Een tuin toen en nu

Elk jaar weer, ergens midden maart, wanneer in de verte de Halfvastenfoor klinkt, maakt de winterlucht plaats voor een vollere, wat in de neus kriebelende lentelucht.

In onze kleine stadstuin gebeurt die wissel vrij abrupt.

Tweehonderd meter verder raast het verkeer op één van de drukste kruispunten van de stad maar hier zitten mezen, merels en mussen elkaar luid kwetterend achterna.

De mieren zijn aan de lenteschoonmaak begonnen en het gras groeit onstuimig alle richtingen uit.

Hoewel ik beseft dat een tuin in de stad luxe is, zit ik er niet zo vaak en haal ik mijn genot vooral uit het zicht.

In een stad in de ban van betonmolens en bouwkransen moet je elk stukje nog vrij ademende aarde koesteren.

Vanuit onze woonkamer maak ik de vier seizoenen mee.

Een kleine driehonderd meter achter ons huis kronkelt de Schelde. Volgens de gepensioneerde geschiedenisleraar, die wat dichterbij het kruispunt woont, werd er in de middeleeuwen op de naar de rivier aflopende helling aan wijnbouw gedaan. Bij werken in zijn tuin legden werkmannen een oude waterput bloot. Op de bodem van de wel dertig meter diepe put lag een laag laatmiddeleeuws afval: scherven van borden en

glazen, botjes en pitten maar ook wijnstokken.

Als ik een spade in de grond steek zijn de resultaten minder spectaculair. Soms haal ik een scherf van een bloempot of een door de tijd gepolijst stukje melkwit glas boven, maar meestal stoot ik op halfvergane wortels van ooit door mijn oma aangeplante boompjes of struiken.

De tuin was haar domein. Bompie mocht het gras maaien (met een ouderwetse handmaaier) maar Mémé bepaalde wat waar mocht groeien. Ze besteedde best wat geld en tijd aan haar tuin.

Op de eerste mooie lentedag werden de tuinmeubelen (zware, lompe dingen van Duitse makelij) afgewassen en de kussens voor de tuinstoelen van zolder gehaald.

Het koffie-uurtje ging, zo vaak als het weer het toeliet, op de koer door. Pas in de loop van oktober zouden de kussens weer naar de zolder verhuizen.

Mémé hield van een overzichtelijke tuin. Wanneer bomen of struiken haar boven het hoofd dreigden te groeien, werden die vervangen door kleinere exemplaren.

Groen was mooi maar moest in het gareel worden gehouden. Het mocht geen 'brousse' worden. (Enkel in het grasperk ging het er iets vrijer aan toe, en omdat Bompie het gras niet al te vaak maaide, wemelde het er van de paardebloemen, margrietjes en boterbloemen.)

Mémé was voor honderd procent stadsmens maar sprak met

veel ontzag over de natuur. ('De natuur zit toch goed in elkaar', verzuchtte ze dikwijls na het bekijken van een documentaire, 'De beesten, zelfs de allerkleinste, weten precies wat ze moeten doen, en dat zonder dat ze geleerd zijn...')

Ze had een hart voor de natuur maar vond ook dat je de natuur met rust moest laten.

De 'echte' natuur (in tegenstelling tot tuinen en parken) kon je het best bewonderen vanuit je zetel voor het kleine scherm. Mensen moesten niet in de bossen gaan wandelen of zich bemoeien met het leven van de dieren. De brousse was de brousse en mensen, met uitzondering van documentairemakers, hadden daar niets te zoeken.

Haar tuin viel niet onder de noemer 'echte' natuur en werd met strakke hand geleid en georganiseerd. Zonder ooit een boek of zelfs maar tijdschrift over tuinarchitectuur te hebben opengeslagen, had ze haar lapje grond van nog geen honderd vierkante meter omgetoverd in iets wat nog het meest op een Japanse zentuin leek.

Vanuit het slaapkamerraam gezien was het grasperk een schiereiland en de koer met zijn oranje tegelvloer was het vasteland. In de stroken aangeharkte donkere aarde rond het grasperk had ze minisparretjes en heesters geplant. Aan beide zijden was het grasperk deels afgezoomd met kleine rotsen waaronder het krioelde van mieren, pissebedden en oorbeesten.

In een hoek achteraan, bijna tegen de muur, groeide een kriekenboom die elke lente weer veel bloesems droeg maar weinig krieken produceerde. In de andere hoek stond een sering ('een tsoezemiene').

De talrijke bloembakken op de koer waren gevuld met geraniums, afrikaantjes, viooltjes en petunia's.

De bloembakken staan er nu nog en de rotsen hebben met het verstrijken der jaren in ware zentraditie een laagje patina gekregen.

De stokoude krikelaar met takken als lange, reumatische vingers waarop de zakkende zon zo mooi streepjes oranje kan leggen, draagt al jaren geen vruchten meer maar werpt wel nog een heel fotogenieke schaduw. Aan de overzijde woekert de sering. Met de jaren zijn de bloemetjes lichter van kleur geworden. Van alle bomen en struiken zijn de krikelaar en de sering de enige die nog door mijn oma werden geplant, twee overlevenden uit de tuin van toen.

Ik snij enkele takken af en plaats ze in een vaas bij het raam dat uitkijkt op de tuin. En een paar dagen verbindt de frisse geur van sering en twee tijdperken.

Over duistere tulpen en spiedende spiegeltjes

Binnen was hij klaar met zoeken, had hij alles gevonden wat de paasklok er de voorbije nacht had verstopt.

‘Kijk toch ook maar eens op de koer’, moedigde Mémé hem aan.

En met een knipoogje: ‘Ik geloof dat ik daar vanmorgen iets heb gehoord.’

Met wat moeite draaide hij het schuifslot open. Zijn oog viel direct op een groot kartonnen paasei in de fruitschaal op de tafel. De twee helften van het ei werden bijeengehouden door een rood lint. Op het glanzende karton stonden dansende hazen afgebeeld. Hij hield het ei dicht bij zijn oor en schudde er eens mee. Er klonk een zacht geruis, zoals dat van de sambaballen uit het muziekuurtje op school. Hij maakte de strik niet los, uit ervaring wist hij dat het ei met kleine, gekleurde suikereitjes was gevuld.

In een bloembak vond hij nog twee melkchocoladen eieren.

Hij wou op het gazon gaan zoeken maar Mémé hield hem tegen:

‘Het gras is te nat. Kijk hier nog eens goed rond. Hier op de koer.’

Hij mopperde: ‘Ik heb overal gekeken...’

‘En toch zie ik nog iets’, Mémé staarde een paar tellen ostentatief naar de oranje koermuur.

‘Ik zie niets’, zei hij schouderophalend.

Zonder veel enthousiasme ging hij nog maar eens de bloembakken af.

‘Warm of koud?’

‘Koud, heel koud.’

Hij wandelde rond de tafel en liet zijn hand traag over elke stoelleuning glijden.’

‘Warm’, klonk het bij de laatste stoel. ‘Warm, heel warm.’

Hij klom op de stoel. Aan de muur hing een schilderijtje van nonkel Gust, een zonsondergang aan zee.

‘Oei, heet....’, blies Mémé, ‘Pas op dat je je niet verbrandt.’

Nu bemerkte hij het eendje in fondantsuiker bovenop de lijst van het schilderij.

‘Mag ik?’, hij had het eendje al naar zijn mond gebracht.

Mémé schudde het hoofd: ‘Kom sneukeldoos, we gaan naar binnen.’

In de living stond zijn paasklok uitgesteld op de tafel.

Centraal een groot ei van fondantchocolade.

‘Mag ik het kapotslaan?’, zeurde hij, ‘Met mijn hamer, mijn hamer van hamertje tik.’

Mémé zuchtte: ‘Kinders maken toch graag dingen kapot.

We gaan eerst een stukje taart eten. Straks gaat de bel en sta ik tot zes uur in de winkel.’

Ze gaf hem een stuk appeltaart en schonk hem een glas limonade uit.

De chocolade was voor later. De komende zaterdagen zou hij de keuze hebben tussen een kop chocolademelk van echte chocolade

*of een boterham met brokjes van het stukgeslagen ei.
Mémé had hem uitgelegd dat de paasklok kon vliegen en dat
ze de eieren in een fabriek in Rome ging halen.
De rest van het jaar stond de klok op een sokkel niet ver van
het duivenlokaal van zijn pa. Hij had het meer voor de Sint maar
zei dat niet aan Mémé. De Sint die bracht tenminste speelgoed.
Hij bedacht ook dat hij een heleboel Sinterklaasliedjes kende
maar geen enkel paaslied.
'De tulpen staan er mooi bij', hoorde hij Mémé zeggen, 'spijtig dat
ze zo vlug uitgebloeid zijn.'
Hij hield niet van tulpen. Toen Mémé op een keer een paar tulpen
uit de tuin had gehaald om in een vaas te zetten, had ze hem
verteld dat er in het binnenste van de bloem 'duveltjes' woonden.
'Wil je ze zien?', had ze hem uitgedaagd.
Dicht tegen zijn oma aangeklemd had hij kort in het binnenste
van de bloem gekeken. Hij had maar een glimp opgevangen,
een glimp van iets geels, hetzelfde geel als van een luciferkopje,
omgeven door een wirwar van zwarte draadjes (of waren het
tandjes, duveltandjes?). Vlug had hij zijn hoofd weggedraaid.
Sindsdien meed hij de bloemen, ook wanneer ze hun blaadjes
begonnen te verliezen en de vreemde geel-zwarte ingewanden
bloot kwamen te liggen.*

*De winkelbel rinkelde.
Mémé nam vlug nog een slok koffie en stapte naar de winkel.
Nu had hij het rijk voor zich alleen. Als hij dat wou kon hij een*

chocoladen ei nemen en het helemaal opeten. Wie zou het weten? Het enige probleem was het spiegeltje. Mémé had hem al verschillende keren gewaarschuwd dat ze een spiegeltje had waarin ze alles kon zien wat hij deed. Hij vroeg zich af waar ze het spiegeltje bewaarde. Als het in haar handtas zat, dan kon ze hem nu niet zien want haar handtas stond hier bij hem in de keuken. Iets hield hem tegen in Mémés handtas te kijken. Hij ging naar het toilet op de koer. Buiten rook het naar chocolade. De geur kwam van de chocoladefabriek een paar huizen verder en was zo sterk dat hij alle zin in chocolade verloor.

Mijn oma beschikte over een uitgebreid repertoire aan lugubere anekdotes en verhalen met een dramatische afloop, die naast een entertainende ook een waarschuwende functie hadden. In die verhalen kregen onvoorzichtige kinderen tetanus nadat ze een roestige schaar hadden aangeraakt. Ze stikten in een visgraat of zaten dagen opgesloten in een defecte lift. Keer op keer kwamen ze met hun hoofd vast te zitten tussen de spijlen van een trap. Bij het doorzagen van de trapspijlen verloren ze vaak een oor, soms twee. Ingeslikte pitjes van vruchten groeiden in kinderbuiken uit tot struiken of bomen. Op de kermis sloegen molens meer dan eens op hol en werden de kermisgangers meters hoog de lucht in gezwierd om dan op de kasseien te pletter te vallen. Vreemd dat er in de vertelsels van mijn grootmoeder, die heel teergevoelig was (haar man noemde haar overgevoelig) en die geweld verafschuwde (bij de minste vechtpartij op televisie keek

ze weg), vaak scènes voorkwamen die men nu als ongepast voor kinderen zou beschouwen.

Veel van haar verhalen dateerden waarschijnlijk uit haar kindertijd en had ze opgepikt in het café van haar ouders. In de winter, wanneer het vroeg donker werd, was het vertellen van en luisteren naar verhalen een belangrijke vorm van vermaak. Haar ouders hielden café en vooral in de winter, wanneer het vroeg donker werd, was het vertellen van en luisteren naar verhalen een belangrijke vorm van vermaak. Kinderen werden niet weggestuurd en luisterden mee.

Mijn grootmoeder groeide op in een tijd waarin kinderen nog aan kinderziektes stierven, moeders in het kraambed bleven en een eenvoudige infectie iemands doodsvonnis kon betekenen. Er was veel armoede en er waren wijken die je als gewone burger beter kon vermijden. Die bikkelharde realiteit sijpelde binnen in de verhalen, ook in die voor kinderen.

‘Holderdebolder het loopt op zolder met zijn milke vol met mensenvlees. Rara, wat is dat?’

Hij pijnigde zijn hersenen. Hij had geen idee.

‘Klompen’, antwoordde Bompie in zijn plaats.

Mémé keek gespeeld boos omdat de oplossing van haar raadseltje zo vlug was weggegeven

Op de radio luister ik naar een interview met de Nederlandse filosoof Joke Hermsen.

Ze heeft het over haar kindertijd en over hoe ze, toen ze voor het eerst een triestig lied hoorde, tot het besef kwam dat de dingen niet blijven duren, dat de tijd verglijdt, dat alles vergankelijk is. Ze vraagt zich af waarom bijna alle kinderliedjes nu dol en dwaas zijn, in vlug tempo en opgewekt. Waarom kinderliedjes niet meer in mineur en triestig mogen zijn.

Ze heeft een punt.

Met die kinderhoempapa zeggen we eigenlijk dat we de gevoelswereld van kinderen niet serieus nemen. We ontnemen hen de kans in aanraking te komen met een rijker geschakeerd gevoelspalet, ontzeggen hen een hele woordenschat waarmee ze later minder leuke ervaringen kunnen benoemen en plaatsen.

Leren lezen

Vroege leeservaringen trekken diepe banen in je brein.

Je eerste boeken en strips zullen altijd een speciale plek in je geheugen innemen.

Die eerste momenten wanneer ik als kind een boek uit had leken soms op het ontwaken uit een diepe droom. De landing in de huiskamer gebeurde met een schok. Na het dichtklappen van een boek liepen huiskamer en decor van het gelezen boek nog een poosje door elkaar. Net zoals na een zware fysieke inspanning moest er even op adem worden gekomen.

Eén van de eerste strips die ik las was *Kuifje en de Zonnetempel*.

Die eerste lectuur van dat album was bijna een mystieke ervaring. Het is nog steeds mijn favoriet Kuifjesverhaal (hoewel er objectief bekeken zeker betere Kuifjesalbums bestaan).

Ik herinner me dat ik na een paar prenten al helemaal werd meegezogen in het verhaal. De vakjes vloeiden bijna filmisch in elkaar over en ik voelde en dacht zodanig met Kuifje en zijn kompanen mee dat ik van de spanning een wee gevoel in mijn buik kreeg. Er gebeurde zoveel op tweeënzestig pagina's. Eerste keren laten diepe indrukken na maar ook bij herlezing